

Єднання
заради дії

ПОЛТАВСЬКА ГРОМАДА

Дослідження локальних політик і програм:
ЯК ВПО ДОЛУЧЕНІ ДО ЖИТТЯ ГРОМАД?

ПРОФІЛЬ РЕСПОНДЕНТІВ

Директорка комунальної організації «Інститут розвитку міста» Полтавської міської ради.

Після повномасштабного вторгнення інститут перетворено на гарячу лінію з питань поселення внутрішньо переміщених осіб і надання їм консультацій. Установа також займається практиками партисипації щодо участі громадян у прийнятті рішень міською радою, зокрема з питань ВПО та цивільного захисту. Організація також є одним із центрів гуманітарної благодійної допомоги.

Заступник начальника Управління соціального захисту населення виконавчого комітету Шевченківського району в м. Полтаві з соціальних питань..

Курює питання призначення всіх видів державних допомог, компенсаційних виплат, виплат на проживання ВПО. Також опікується відділом автоматизованої обробки інформації та відділом, який здійснює перевірку наданої громадянами інформації для призначення їм державних допомог.

МІСЦЕВІ ЦІЛЬОВІ ПРОГРАМИ ТА ІНШІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ

За інформацією, наданою інтерв'юерами, загалом у Полтавській громаді зафіксовано 2 місцеві цільові програми. Одна з них націлена на внутрішньо переміщених осіб.

Інших нормативно-правових актів щодо ВПО у громаді немає.

На кінець 2022 року на обліку в Управлінні соціального захисту населення виконавчого комітету Шевченківського району перебувало 30 000 внутрішньо переміщених осіб. Станом на лютий 2023 року управління надало 2 500 послуг, за якими звернулися 257 ВПО. Працівники ОМС зазначають, що це переважно жінки з дітьми. Чоловіків у громаді зареєстровано небагато, зокрема це особи з інвалідністю та батьки багатодітних сімей.

Мешканці та внутрішньо переміщені особи можуть дізнатися про можливості програм на сайті, у Facebook, Telegram та Instagram Полтавської міської ради, також у Telegram-каналі міського голови Полтави, з друкованої реклами у приміщеннях Управління соціального захисту населення Полтавської міської ради.

Інформаційна довідка

Серед внутрішньо переміщених осіб 5 000 — пенсіонери, 1 400 — особи з інвалідністю, 5 600 — діти, решта — працездатні особи. Наразі допомогу на проживання призначено 26 000 сім'ям. Послугами Територіального центру надання соціальних послуг скористалося 257 осіб.

На початку повномасштабного вторгнення в Полтаві було задіяно 70 закладів освіти, в яких тимчасово перебували 7 000 внутрішньо переміщених осіб. Наразі задіяно 28 закладів, де досі перебувають 1 358 осіб.

Опис місцевих цільових програм громади, названих учасниками інтерв'ю

Назва програми/ Короткий опис	Чи діє наразі	Обсяг фінансування на 2023 рік, тис грн	Зміни в фінансуванні ¹
<p>Програма соціального забезпечення та соціального захисту населення Полтавської міської територіальної громади «Турбота»</p> <p>Поховання осіб, які захищали Незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України; одноразова допомога учасникам бойових дій; виплати членам сімей загиблих військовослужбовців; одноразові виплати мешканцям Полтавської міської територіальної громади та сім'ям, що опинилися у скрутних життєвих обставинах.</p>	Так	Дані відсутні	Дані відсутні
<p>Цільова комплексна програма надання підтримки внутрішньо переміщеним або евакуйованим особам</p> <p>Перевезення від залізничних вокзалів до місць тимчасового проживання під час евакуації населення з територій бойових дій; облаштування у пунктах тимчасового проживання спальних місць; придбання харчування, засобів індивідуальної гігієни, господарських товарів, медтехніки; облаштування додаткових туалетних кімнат, душових; реконструкція будівель пунктів проживання, укриттів; придбання інвентарю, меблів, питної води, медпрепаратів, систем оповіщення, транспортних засобів, паливно-мастильних матеріалів, твердого палива, деревини, наметів².</p>	Так	880,2 ³	Дані відсутні

¹ За оцінкою інтерв'юєрів.

² Джерело: <https://bit.ly/3Eve7az>

³ Програма фінансується частково з державного (2,4 млрд грн), обласного (166,8 млн грн) та міського (88,2 млн грн) бюджетів.

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ВПО

Дискримінації внутрішньо переміщених осіб у контексті отримання соціальних послуг, за оцінкою респондентів, не зафіксовано. ВПО можуть користуватися можливостями місцевих цільових програм, якщо останні відповідають критеріям отримувачів.

„ «Якщо сім'я має право паралельно отримати чи то виплату малозабезпеченій сім'ї, чи, можливо, якісь компенсаційні по догляду, ми завжди пропонуємо і допомагаємо зібрати пакет документів для того, щоб забезпечити ці соціальні гарантії також і для внутрішньо переміщених осіб», — говорить (дослівно) заступниця начальника Управління соціального захисту населення. „

Учасники інтерв'ю зазначають, що ВПО у складних життєвих обставинах можуть отримати в Територіальному центрі соціального обслуговування психологічну допомогу, оздоровчі масажі, послуги з лікувальної фізкультури, соціального супроводу, а також здати одяг і взуття в ремонт.

Найбільш затребуваними послугами серед переселенців є отримання матеріальної допомоги та продуктових наборів.

Потреби ВПО у програмах визначають та враховують шляхом опитувань переселенців через гугл-форми, а також на засіданнях робочих груп, до яких входять представники громадських організацій.

У громаді були зафіксовані такі перешкоди у отриманні соціальних послуг для ВПО:

Перешкода	Опис перешкоди
Відсутність реєстрації переселенця як ВПО у громаді	Для отримання допомоги від громади переселенець повинен мати довідку ВПО.
Відсутність зареєстрованого місця проживання у громаді	Перешкода не зафіксована. За словами представників ОМС, для отримання пільг у громаді достатньо мати довідку внутрішньо переміщеної особи. Цей документ прирівнює переселенців до мешканців громади.
Інфраструктурні перешкоди (головним чином — пересування містом)	Про перешкоду в інтерв'ю не йшлося.
Неможливість отримати послуги без документів	Зокрема перешкода стосується осіб, які були звільнені з місць позбавлення волі через повномасштабне вторгнення та амністією і приїхали без документів. Інститут активно співпрацював з поліцією для ідентифікації таких осіб і виготовлення для них потрібної документації.

Респонденти також вказували на наступні перешкоди:

1. Нестабільна робота програми з формування довідок ВПО. Через велику кількість переміщень переселенців програмне забезпечення працювало некоректно, чим спричинило незручності як для надавачів, так і для отримувачів послуг.
2. Скасування тимчасового проживання ВПО в закладах освіти. Згідно з рішенням Міністерства освіти, освітні заклади відновили навчальний процес 1 вересня 2022 року, тож ВПО більше не могли жити у школах і дитсадках Полтави, і соціальні служби переспрямовували їх в інші громади.
3. Недостатня кількість приміщень для надання паліативної допомоги. Людей, які потребують послуг з паліативної допомоги, переспрямовують в установи області через брак приміщень у Полтавській громаді.

НАЯВНІ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ ПРАКТИКИ ВКЛЮЧЕННЯ ВПО ДО УЧАСТІ В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ

У громаді створена Рада ВПО, а також функціонує робоча група з питань ВПО, до якої входять представники різних громадських організацій, яких є понад 20.

Працівники ОМС бачать залучення ВПО до місцевого самоврядування шляхом наданням їм робочих місць у громаді. Однак варто зазначити, що надання робочих місць ВПО у громаді не є тотожним з участю в місцевому самоврядуванні. За словами працівниці ОМС, у громаді діє Обласна програма зайнятості населення, згідно з якою управління наймає на роботу ВПО для виконання певних громадських робіт.

Висновок за результатом аналізу місцевих НПА:

Громада	Полтавська
Всього проаналізовано місцевих НПА	7
Кількість НПА, які потребують змін	5
Статут	1
Кількість програм і рішень, що стосуються виключно ВПО	3
Програми соціального захисту окремих категорій громадян	3
Кількість програм і рішень, що містять заходи, спрямовані на допомогу дітям ВПО	0

Згідно зі [Статутом](#) територіальної громади міста Полтави, затвердженим рішенням XIV сесії Полтавської міської ради 23 скликання 11.04.2000 року, територіальну громаду Полтави складають жителі, які постійно проживають на території м. Полтава, а також особи, які прибули з інших місцевостей для навчання або проходження військової чи альтернативної служби (студенти, військовослужбовці та члени їхніх сімей та інші), за умови їх постійного проживання на цей період у місті.

Представники місцевої влади територіальної громади згадували програму «Турбота», якою передбачені пільги та допомоги для окремих категорій громадян, в тому числі якщо такі громадяни перебувають на обліку як внутрішньо переміщені особи. Однак, [Програма](#) містить лише два заходи, які поширюються на ВПО, зокрема пільгове перевезення в міському пасажирському транспорті (тролейбусі) дітей з-поміж внутрішньо переміщених осіб (за наявності довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи), а також надання одноразової грошової допомоги мобілізованим внутрішньо переміщеним особам, які зареєстровані на території Полтавської міської територіальної громади.

Надання допомог окремим категоріям населення визначено Положенням про порядок надання матеріальної допомоги мешканцям Полтавської міської територіальної громади, затвердженим рішенням виконавчого комітету Полтавської міської ради від 25.03.2021 [№ 2](#). Зокрема ним передбачено, що допомога надається мешканцям громади, у яких виникли складні життєві обставини. Однак це положення, а також інші рішення місцевої влади не містять визначення щодо віднесення до числа мешканців громади внутрішньо переміщених осіб, які перебувають на обліку на території м. Полтава. Крім того, в переліку документів, необхідних для отримання матеріальної допомоги, немає довідки про взяття на облік внутрішньо переміщені особи.

Успішні практики

У громаді прийнята Цільова комплексна програма надання підтримки внутрішньо переміщеним та/або евакуйованим особам, затверджена рішенням виконавчого комітету Полтавської міської ради від 08.09.2022 №356. Програма передбачає заходи, спрямовані на евакуйованих ВПО, які проживають у пунктах тимчасового проживання.

Програма соціального забезпечення та соціального захисту населення Полтавської міської територіальної громади «Турбота» на 2023 рік, затверджена рішенням Полтавської міської ради від 27.01.2023, передбачає пільгове перевезення в міському пасажирському транспорті (тролейбусі) дітей з-поміж внутрішньо переміщених осіб (за наявності довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи), а також надання одноразової грошової допомоги мобілізованим внутрішньо переміщеним особам, які зареєстровані на території Полтавської міської територіальної громади.

Діти з-поміж внутрішньо переміщених осіб і діти, які мають статус дитини, що постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів, забезпечені безкоштовним харчуванням у 2023 році в закладах дошкільної освіти та закладах загальної середньої освіти.

У 2022 році були внесені зміни до програми «Пільгове зубопротезування окремих категорій громадян Полтавської міської територіальної громади на 2022 рік», затвердженої рішенням позачергової XIV сесії Полтавської міської ради восьмого скликання 11 березня 2022 року, в частині забезпечення доступу до послуг з безоплатного зубного протезування (за винятком зубопротезування з дорогоцінних металів та прирівняних за вартістю до них), які надаються пільговим категоріям громадян, в тому числі внутрішньо переміщеним особам.

Рекомендації:

1. З метою реалізації жителями Полтавської міської територіальної громади, в тому числі внутрішньо переміщеними особами, які перебувають на обліку в Полтавській міській територіальній громаді, права на безпосередню участь у місцевому самоврядуванні внести відповідні зміни до [Статуту](#) територіальної громади міста Полтави, затвердженого рішенням XIV сесії Полтавської міської ради 23 скликання 11.04.2000 року.
2. З метою усунення перешкод для отримання пільг і допомог окремими категоріями населення, в тому числі особами, які перебувають на обліку в Полтавській міській територіальній громаді як внутрішньо переміщені особи, внести зміни до нормативно-правових актів, що визначають порядок надання пільг і допомог окремим категоріям населення Полтавської міської територіальної громади, зокрема до [Програми](#) соціального забезпечення та соціального захисту населення Полтавської міської територіальної громади «Турбота» на 2023 рік, затвердженої рішенням виконавчого комітету Полтавської міської ради від 27.01.2023, [Положення](#) про порядок надання матеріальної допомоги мешканцям Полтавської міської територіальної громади, затвердженого рішенням виконавчого комітету Полтавської міської ради від 25.03.2021 № 2, [Порядку](#) надання безповоротної фінансової допомоги фізичним особам учасникам добровольчих формувань Полтавської міської територіальної громади, які виконують бойове розпорядження затвердженого рішенням Полтавської міської ради від 23.12.2022, в частині розширення переліку документів, на підставі яких приймається рішення про надання пільг та допомог копією довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи.

Правове обґрунтування

Стаття 33 Конституції України. Кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання.

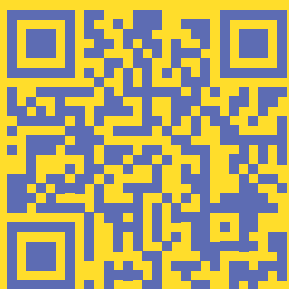
Стаття 5 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи засвідчує місце проживання внутрішньо переміщеної особи.

Стаття 2 Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні». Громадянам України, а також іноземцям та особам без громадянства, які на законних підставах перебувають в Україні, гарантуються свобода пересування та вільний вибір місця проживання на її території, за винятком обмежень, які встановлені цим Законом.

Стаття 3 Закону України «Про місцеве самоврядування». Громадяни України реалізують своє право на участь у місцевому самоврядуванні за належністю до відповідних територіальних громад.

Забороняється будь-яке обмеження права громадянина України брати участь у місцевому самоврядуванні, зокрема залежно від терміну проживання на відповідній території.

Запропоновані зміни також забезпечать приведення місцевих нормативно-правових актів у відповідність до положень статті 64 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», а також уникнути порушення, передбаченого статтею 119 Бюджетного кодексу України.

www.yednanniazaradyii.org.ua

Це дослідження стало можливим в межах програми «Єднання заради дії», що реалізується IREX разом з Благодійним фондом «Стабілізуєшн суппорт сервісез» та за підтримки Державного департаменту США.